

jemy sobie sprawę, że autor ten przez wiele lat zajmował się czwartą ewangelią: komentował bowiem tę księgę tak w Seminarium Duchownym w Gand, jak też na uniwersytecie lowańskim. Praca więc jego, choć czyni wrażenie dzieła popularnego (autor nie podaje żadnej literatury), jest owocem wielu przemyśleń, przygotowania; jest dziełem niewątpliwie dojrzałym.

Oczywiście nie na wszystkie wnioski wysuwane przez autora komentarza możemy się zgodzić. Stawiamy np. pytanie w sprawie autentyczności owego dodatku, jaki znajduje się na końcu ewangelii (20, 30—21, 25). Kiedy został on napisany? Czy przed śmiercią ostatniego Apostoła, czy dopiero później? Nasz komentator nie wypowiada się wyraźnie w tej sprawie. Gdyby jednak to nastąpiło już po śmierci Jana — w tym wypadku nie mogłoby ich przecież obejmować natchnienie biblijne.

Ciągle jeszcze oczekujemy komentarza do ewangelii św. Jana w języku polskim. Dopóki go nie posiadamy, może byłoby dobrze udostępnić kapłanom i szerszym rzeszom wiernych ten właśnie komentarz. Ułatwiłby on korzystanie ze skarbu, jaki leży w „ewangelii duchowej”.

Warszawa

Ks. JAN ŁACH

Ks. Jerzy Stefański, Rzym

KOMENTARZE DO NOWYCH CZYTAŃ MSZALNYCH

Konstytucja apostolska Pawła VI *Missale Romanum* z dnia 3 kwietnia 1969, a wcześniej motu proprio „*Paschalis Mysteriorum*” z 14.2.1969 wprowadziły nowy porządek czytań mszalnych. Dla 400-letniej tradycji dotychczas obowiązującego układu czytań (od konst. apost. Piusa V — *Quo primum* z 13.VII.1570), wzorem stały się najstarsze lekcjonarze i ewangeliarze ze swoimi bogatymi zestawami czytań. Obfity stół słowa nieodzowny jest zwłaszcza obecnie wobec niewystarczającej powszechnie znajomości Biblii.

Nowy zestaw czytań mszalnych, istniejących zaledwie parę miesięcy, sprawił już prawdziwy zalew komentarzy o różnym charakterze i zawartości. Warto odnotować kilka pierwszych wraz z orientacją ich zawartości i przeznaczenia:

1. *Assemblées du Seigneur* — 2e série, Ed. Cerf, Paris 1969—70. Wydanie seryjne opracowane przez międzynarodowy zespół teologów. Stanowi pierwszy, kompletny komentarz naukowy, egzegetyczno-pastoralny, na każdą niedzielę i święto roku liturgicz-

- nego. Każdej niedzieli z jej potrójnym cyklem czytań (ABC) przeznaczony jest osobny tom o objętości do 150 stron. Całość zawierać będzie 66 tomów i ukaże się w ciągu najbliższych 4 lat. Dotychczas opublikowano 14 tomów.
2. *Commento esegetico-spirituale al lezionario festivo*, Ed. Queriana, Brescia 1970.
32 egzegetów i liturgistów włoskich ofiarowuje kapłanom i laikom jednotomowy komentarz do tegorocznego układu czytań tzw. B, z uwzględnieniem aktualnych wyników w zakresie duchowości biblijno-liturgicznej. Pomoc pastoralna.
  3. Alfred L ä p p l e, *Christusverkündigung in Kirchenjahr*, Band B, Don Bosco Verlag, München 1969.
Opracowany zwięźle cykl B z potrójną prezentacją materiału: — problematyka liturgiczna, struktura tekstu oraz aktualne propozycje i sugestie homiletyczne. Praktyczna pomoc homiletyczna.
  4. Th. Maertens, J. Frisque, *Guide l'assemblée chrétienne*. Nouvelle édition entièrement refondue et mise à jour, Ed. Casterman, Paris 1969—70, którego niemieckie tłumaczenie, *Kommentar zu den neuen Lesungen der Messe*, Freiburg-Basel-Wien 1969—1970 (4 t.) jest przedmiotem niniejszego omówienia.

Wspomniani powyżej dwaj autorzy wydali poprzednio komentarz do dotychczas obowiązującego zestawu czytań, w niemieckim wydaniu *Kommentar zum Messbuch*, 5 Bände, Herder, 1965—1966 (cfr omówienie w: *Collectanea Theologica* 39 (1969) 92—3).

Obecna jednakże edycja jest zupełnie przepracowana zarówno co do treści jak i formy. Każdemu pojedyńczemu układowi czytań świątecznych poświęcony jest podwójny materiał: komentarz egzegetyczny oraz wskazania dla wiary.

a) Komentarz Pisma św. (Auslegung der Schrift).

Część ta posiada zazwyczaj potrójny schemat. Najpierw autorzy krótko, metodą egzegetyczną informują o poszczególnych czytaniach. Szkicują pochodzenie tekstu, jego treść biblijną, korzystając z najnowszych osiągnięć nauk biblijnych (Exegetischer Zusammenhang). Z kolei część zwana Thematische Auslegung zapoznaje z podstawowymi myślami tekstu, przewodnią ideą zawartą w czytaniu. Ostatnia część (Kritische Vergegenwärtigung) konfrontuje wiarę biblijną z aktualnym życiem człowieka. Element wiążący i centralny stanowi tutaj Eucharystia.

b) Wskazania dla wiary (Wiesung des Glaubens).

Na końcu każdego komentarza niedzielno i świątecznego znajdujemy sporo materiału teologicznego, refleksji, które podpowiedział biblijny komentarz. Nie jest to wprost gotowa homilia, ale materiał do niej. Zawiera on omówione różnorodne problemy aktualnych „znaków czasu”, wiążąc je z Misterium Chrytusa, Mi-

sterium Paschalnym, misyjnym i eschatologicznym charakterem Kościoła, z Eucharystią jako centralnym źródłem życia chrześcijańskiego. Np. uroczystość Objawienia Pańskiego autorzy proponują teologiczne refleksje na temat uniwersalizmu chrześcijańskiego. Punktem wyjścia jest aktualny i realny stan katolicyzmu w świecie, zwłaszcza w tzw. trzecim świecie, gdzie dla większości katolików tam żyjących katolicyzm kojarzy się z kulturą i religią białego człowieka. A przecież cały kontekst biblijny głosi zupełnie coś innego. Bóg nie zna imperializmu duchowego, Bóg z Jego propozycją wiary zawartą w Piśmie św. mówi o uniwersalizmie wiary, o powszechnym powołaniu do świętości, które znów jest niemożliwe bez eucharystycznej jedności z Nim. Przykład ten obrazuje schemat zadań współczesnej homilii, którą przemawiają autorzy omawianej pozycji. W czasie zgromadzenia eucharystycznego, w homilii, w doskonałej symbiozie spotyka się biblijna prawda z pełnym kontekstem dnia dzisiejszego, z wszystkimi jego realiami. I ta jedność dwóch stołów, słowa i eucharystii, zapewnia wierzącemu chrześcijaninowi należyty pokarm duchowy, odpowiadający aktualnym zapotrzebowaniom. Autorzy łączą dość udanie dane egzegezy naukowej z egzegezą homiletyczną. Prezentują naukową podbudowę, a jednak nie przeciążoną, zachowując pewną strukturę przemawiania liturgicznego, czyli proklamację zbawienia w danym momencie historii człowieka. Owe teraz ma zarazem mocne przyleganie do tekstu biblijnego i realny z nim związek. Autorzy właściwie oceniają współczesnego człowieka, któremu niekiedy brakuje nie tylko nawyku życia po chrześcijańsku, ale nawet nawyku myślenia po chrześcijańsku. Stąd tak często widoczne podejmowanie problematyki egzystencji, sensu życia.

Komentarz omawiany stanowi solidną pomoc dla duszpasterzy, przydatną także w naszym kraju. Powaga naukowa autorów znanych z szeregu pozycji z zakresu liturgii, teologii pastoralnej (Th. Maertens) i dogmatyki (J. Frisque) zapewnia rzetelność całego 9 tomowego komentarza, który już wraz z wydanym ostatnio IV tomem został doprowadzony do uroczystości na Wniebowstąpienie Pańskie. Warto również wspomnieć, że pozycja ta ukazuje się równocześnie w 8 językach świata.

Rzym

Ks. JERZY STEFAŃSKI